

Diginäppäryys koetuksella
Sähköistyvien ylioppilaskokeiden vaatimukset kielenopettajalle

Kaisa Aaltonen ja Kristiina
Jomppanen
Ainekohtainen seminaari
Aineenopettajan pedagogiset
opinnot
Minna Maijala
Opettajankoulutuslaitos, Turku
Turun yliopisto
Kevät 2015

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Kielten ylioppilaskokeet.....	4
2.1 Eurooppalainen viitekehys	4
2.2 Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003	5
3 Ylioppilaskokeiden sähköistäminen.....	7
3.1 Ylioppilaskokeiden asema Suomessa.....	7
3.2 Digabi-hanke	8
3.3 Englannin preliminäärikokeet ViLLE-järjestelmässä	9
4 Opetuskokeilu: Sähköisen kokeen laatiminen ja toteutus	10
4.1 Turun yliopiston ja Turun normaalikoulun Digabi-projekti.....	10
4.2 Tehtävien laatiminen	11
4.3 Tehtävien kuvaukset.....	12
4.4 Alustan valinta.....	13
4.5 Tehtävien sähköistäminen	14
4.6 Luetun ymmärtämisen tehtävä ”Abenteuer Finnland”	14
4.7 Testikoe: sähköisen koetilanteen toteutus ja kulku	15
5 Sähköistyminen opiskelijan näkökulmasta: palautekyselyn tulokset.....	16

5.1 Kokeen sähköisyyttä koskevat kysymykset (1–3).....	17
5.2 ”Abenteuer Finnland” -tehtävää koskevat kysymykset (5–8)	19
5.3 Oppilaiden parannusehdotukset ja toiveet.....	21
5.4 Palautekyselyn tulosten vertailua aiempiin selvityksiin.....	21
6 Pohdintaa: Mitä seuraavaksi?.....	22
6.1 Mitä sähköisen kokeen laatiminen vaatii opettajalta?	22
6.2 Sähköisten ylioppilaskokeiden mahdollisuudet	24
6.3 Opettajan digiteesit.....	26
Lähteet.....	26
Liitteet (1–4)	

1 Johdanto

Sähköiset mediat kuuluvat tiiviisti nykyajan nuorison päivittäiseen elämään. Nuoret ovat pienestä pitäen kasvaneet erilaisten digitaalisten laitteiden ympäröiminä, ja näin ollen tottuneet hyödyntämään niitä elämän eri osa-alueilla. Tietokoneet, älypuhelimet ja sosiaalinen media ovat olennainen osa nuorten arkipäivää. Digitaalisten medioiden on osoitettu nostavan nuorten opiskelumotivaatiota, sillä nuorten mielestä ne lisäävät opetuksen kiinnostavuutta ja helpottavat opetettavan asian ymmärtämistä. Usein kuitenkin opettajat jarruttelevat uuden tekniikan käyttöä, sillä he eivät mielestään osaa hyödyntää tekniikkaa mielekkäästi opetuksessaan. (Von Dorothe 2014.)

Ylioppilaskokeet sähköistetään vaiheittain vuoteen 2019 mennessä. Ensimmäisten sähköisesti kirjoitettavien aineiden joukossa on lyhyen saksan oppimäärä jo syksyllä 2016. (Digabi.) Sähköisen alustan kehittäminen on vielä kesken, eikä mallikokeita tulla ylioppilastutkintolautakunnan toimesta julkaisemaan. Ylioppilaskokeiden sähköistäminen onkin ollut yksi lukuvuoden 2014–2015 aineenopettajan pedagogisten opintojen kuumimmista puheenaiheista ja Turun opettajankoulutuslaitoksella on käynyt vierailijoita ylioppilastutkintolautakunnasta sekä Digabi-hankkeesta luennoimassa aiheeseen liittyen. Digabi-hanke on ylioppilastutkintolautakunnan ylioppilastutkinnon sähköistamisprojekti, jonka tehtävänä on luoda puitteet sähköisille ylioppilaskokeille. Lyhyen saksan ollessa ensimmäisten sähköistyvien kokeiden joukossa, on opetuksessamme painotettu sähköistämistä sekä tieto- ja viestintäteknologian hallintaa. Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos, saksan kielen oppiaine sekä Turun normaalikoulu käynnistivät yhdessä puuttuvien sähköisten mallitehtävien laatimiseksi oman Digabi-hankkeensa. Tavoitteena oli laatia suomen saksanopettajille sähköisiä mallitehtäviä sekä kommentoida ylioppilastutkintolautakunnan Digabi-projektin tehtävrunkoja.

Osallistuimme molemmat aktiivisesti ylioppilaskokeiden sähköistymiseen liittyviin työpajoihin, ja tämän ajankohtaisen aiheen valitseminen seminaarityön aiheeksi tuntui luonnolliselta. Halusimme testata, mitä sähköisen mallikokeen laatiminen ilman jo olemassa olevaa pohjaa vaatii opettajalta sekä kerätä opiskelijoiden mielipiteitä ja ajatuksia ylioppilaskokeiden sähköistymisestä. Havaitsimme Digabi-keskustelusta puuttuvan käytännössä katsoen kokonaan opiskelijoiden mielipiteet. Laadimme seminaarityötämme varten sähköisen mallikokeen, testasimme sen lukiorryhmällä ja keräsimme opiskelijoilta

palautetta kokeen teknisestä suorittamisesta sekä sisällöstä. Halusimme simuloida mahdollisimman autenttisen koetilanteen ja rakentaa kokeen vastaamaan opetussuunnitelman taitotasoa sekä sisältöjä ja kerätä palautetta testikokeesta. Esittelemme opetuskokeilumme luvussa 4, jota ennen tarkastelemme kielten ylioppilaskokeita yleisesti. Lopuksi esittelemme opetuskokeilumme tulokset ja pohdimme sähköisten ylioppilaskokeiden haasteita, mahdollisuuksia ja tulevaisuutta.

2 Kielten ylioppilaskokeet

Kielten ylioppilaskokeet on rakennettu kahden merkittävän dokumentin varaan. Lukion opetussuunnitelman perusteita ja Eurooppalaista viitekehystä on käytetty kielten ylioppilaskokeiden määrätietoiseen kehittämiseen yli kymmenen vuoden ajan (Juurakko-Paavola & Takala 2013, 2). Tässä luvussa esittelemme lyhyesti Eurooppalaisen viitekehysten sekä Lukion opetussuunnitelman perusteiden merkitystä ylioppilaskokeita laadittaessa.

2.1 Eurooppalainen viitekehys

Eurooppalainen viitekehys on tärkeä osa Suomen koulujen vieraiden kielten arviointia ja testausta. Sen taitotasotaulukkoja on käytetty sekä peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa 2004 sekä lukion opetussuunnitelman perusteissa 2003:

Viitekehys tarjoaa Euroopan maille yhteisen pohjan kielten opinto-ohjelmien, opetussuunnitelmien perusteiden, tutkintojen, oppikirjojen ym. laadintaan. Se kuvaa laajasti, mitä oppijoiden olisi opittava kielellä tekemään pystyäkseen käyttämään sitä viestintään ja mitä tietoja ja taitoja heidän olisi kehitettävä, jotta tuo viestintä olisi tehokasta. [...] Viitekehys määrittelee ne kielitaidon tasot, joiden avulla oppijoiden edistymistä voidaan mitata oppimisen eri vaiheissa koko elämän ajan. (Eurooppalainen viitekehys 2013, 19).

Yleisen eurooppalaisen viitekehysten takana ovat Euroopan neuvoston kulttuuriyhteistyöneuvoston kielipoliittiset tavoitteet. Ne pyrkivät tukemaan Euroopan kieli- ja kulttuuriperintöä, rikastuttamaan yhteistä ymmärtämistä, edistämään eurooppalaisten liikkuvuutta sekä keskinäistä viestintää ja lähentämään Euroopan unionin jäsenmaiden suhteita. (Eurooppalainen viitekehys 2013, 20.)

Kulttuuriyhteistyön neuvosto on laatinut listan yleisistä toimenpiteistä kieltenopetuksen parantamiseksi Euroopan unionin jäsenmaissa. Näihin tavoitteisiin pyritään muun muassa

2.1 suuntaamalla kieltenopetusta ja -opiskelua oppijoiden tarpeiden, motivaation, taipumusten ja voimavarojen mukaisesti

2.2 asettamalla mielekkäitä ja realistisia tavoitteita ja määrittelemällä ne mahdollisimman selkeästi

2.3 kehittämällä tarkoituksenmukaisia menetelmiä ja oppimateriaaleja

2.4. kehittämällä asianmukaisia opinto-ohjelmien arviointitapoja ja -välineitä. (Eurooppalainen viitekehys 2013, 21)

Koska Viitekehyksen yhtenä tarkoituksena on helpottaa kielitaidon mitattavuutta Euroopan unionin jäsenmaiden välillä, on viitekehykseen kehitetty yhteiset taitotasot ja niiden kuvaukset. Nämä Viitekehyksen kielitaitoa mittaavat taitotasot on jaettu kolmeen eri tasoon: peruskielitaidon taitotasot A1 ja A2, itsenäisen kielenkäyttäjän kielitaidon tasot B1 ja B2 sekä taitavan kielenkäyttäjän kielitaidon tasot C1 ja C2. (Eurooppalainen viitekehys 2013, 44, 48.) Näitä taitotasoja ei tule sekoittaa Suomen koulujärjestelmän kielten oppimääriin (esimerkiksi tässä työssä B2 ja B3). Ne eivät ole keskenään verrannollisia.

2.2 Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003

Koska kokeessa kuuluu mitata sitä, mitä on opetettu, on ylioppilaskokeita ja niiden arviointia sekä laatimista suunniteltaessa käytettävä pohjana Lukion opetussuunnitelman perusteita, joiden mukaan lukion opetus on järjestetty. Lukion opetussuunnitelman perusteissa on listattu lukio-opetuksen tavoitteet ja sisällöt. Sen mukaan laaditaan kunta- ja koulukohtaiset opetussuunnitelmat, eli se miten opetus käytännössä järjestetään (Opetushallitus 2003). Opetussuunnitelma sisältää kaikkien lukiokurssien kuvaukset, ja olikin mielestämme perusteltua laatia testikoe lukion opetussuunnitelman perusteiden kurssikuvausten aihealueiden sekä kielitaitotasoasteikkojen pohjalta.

Kuviossa 1 on listattu muiden kielten eli toisin sanoen muiden kielten kuin toisen kotimaisen kielen tai englannin kielen tavoiteltavat taitotasot yleisen eurooppalaisen taitotasoasteikon mukaan. Oppimääriä lyhyen vieraan kieleen kokeessa on kaksi: yläkoulussa alkanut B2- sekä lukiossa alkanut B3-oppimäärä. Oppimäärien taitotasotavoitteet eroavat hieman toisistaan,

mutta ylioppilaskokeessa kaikki samaan kokeeseen osallistuvat kokelaat arvioidaan samojen kriteereiden mukaan. Tavoitellut taitotasot antavat kuitenkin suuntaa siitä, minkä tasoisia tehtäviä ylioppilaskokeessa voidaan käyttää. Molemmissa oppimäärissä kielitaidon tavoitetaso liikkuu suurimmilta osin tasolla A2 eli ”kehittyvän peruskielitaidon” tasolla. Tason ymmärtäminen ja tuottaminen on arkista ja välittömät tarpeet täyttävää. Aihepiirien tulee olla kielenkäyttäjälle tuttuja. Kirjallinen tuottaminen on yksinkertaista ja kielen rakenteissa esiintyy virheitä. (LOPS 2004.)

Vain B2-oppimäärän luetun ymmärtämisen taitotason tavoite on B1-taitotasolla (toimiva peruskielitaito). Käytännössä tämä tarkoittaa pidempien tekstien ymmärtämistä, mutta arkielämän aiheista poikkeavien tekstien ymmärrys voi olla vielä horjuvaa. B3-oppimäärässä taas kirjoittamisen tavoiteltu taitotasoo jää A1-taitotason puolelle (toimiva alkeiskielitaito). Tämä tarkoittaa kaikkein tutuimmista lyhyistä kirjoitustehtävistä selviytymistä. (LOPS 2004.)

Kieli ja oppimäärä	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun Ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Muut kielet B2	A2.2	A2.1–A2.2	A2.2–B1.1	A2.1–A2.2
Muut kielet B3	A2.1–A2.2	A2.1	A2.1–A2.2	A1.3–A2.1

Kuvio 1. Taitotasokuvaukset B2- ja B3-kielissä (LOPS 2003, 100).

Tämän lisäksi Lukion opetussuunnitelman perusteissa on listattu sanallisia tavoitteita opiskeijoiden kielitaidolle (kuvio 2). Näistä tavoitteista oikeastaan vain ensimmäinen on suoranaisesti koetilanteeseen liittyvä. Muut tavoitteista liittyvät ennemmin oppimaan oppimiseen.

- Tavoitteena on myös, että opiskelija
- osaa viestiä kohdekielelle ja sen kulttuurille ominaisella tavalla
 - osaa arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin
 - tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana
 - osaa kehittää kielitaitoaan kehittymistarpeensa ja opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta tarkoituksenmukaisin strategioin.

Kuvio 2. Tavoitteet vieraassa kielessä (LOPS 2003, 100).

Taitotasotavoitteiden huomioiminen on erityisen tärkeää lyhyen saksan ylioppilaskokeeseen liittyen, sillä menneinä vuosina lyhyen saksan ylioppilaskoe ei ole vastannut lukion opetussuunnitelman perusteiden tavoitetasotasoaa, vaan se on ollut liian vaikea (Juurakko-

Paavola & Takala 2013). Kuten taitotasokuvauksista käy ilmi, ei vieraiden kielten lyhyt oppimäärä pyri kuin peruskielitaitoon, jolla pärjää arkielämässä. Tämä on otettava huomioon laadittaessa koetta ja valittaessa aihealueita.

3 Ylioppilaskokeiden sähköistäminen

3.1 Ylioppilaskokeiden asema Suomessa

Ylioppilaskokeiden sähköistäminen pakottaa Suomen lukioden opettajat siirtymään digiaikaan. Sähköisiä kokeita on nimittäin harjoiteltava ennen ylioppilaskoetta, jotta kokelailla olisi edes jonkinlainen käsitys siitä, mikä heitä odottaa. Ylioppilaskokeilla on Suomessa suuri merkitys niin historiallisesti kuin yhteiskunnallisestikin, sillä ylioppilastutkinto mahdollistaa pääsyn toisen asteen koulutukseen. Muun muassa moneen yliopistoon haettaessa hyvistä ylioppilaskokeen arvosanoista saa pisteitä pääsykoepisteiden lisäksi, mikä voi helpottaa yliopistopaikan saamista huomattavasti. Näin ollen voidaan katsoa ylioppilaskirjoitusten edustavan nk. *high stakes* -arviointia. *High stakes* -testeissä on kiinnitettävä erityisen paljon huomiota laadunvarmistukseen ja takaistusvaikutukseen (Juurakko-Paavola & Takala 2013, 2).

Ylioppilastutkinto on kokenut 150-vuotisen historiansa aikana monia uudistuksia. Ylioppilastutkinnon alkuna voidaan pitää Turun Akatemiassa järjestettyjä pääsykuulusteluja, joissa testattiin oppilaiden tietojen riittävyys yliopisto-opiskeluun. Vuodesta 1884 ylioppilastutkinnon suorittaminen on ollut lukioden vastuulla, ja kokeen luonne onkin muuttunut pääsykoemaisesta kokeesta päättökokeeksi. (Ruth 2015, 237.)

Suomessa ylioppilaita on aina arvostettu, mikä näkyy monin eri tavoin. Esimerkiksi ylioppilastutkinnon suorittamisen yleisyys ”kertoo yleissivistävän koulutuksen arvostuksesta”. Lisäksi ylioppilaisiin liittyvät juhlallisuudet, kuten lakittaminen, vappu ja ylioppilasjuhlat kuvaavat ylioppilaisiin kohdistuvaa arvostusta. (Vuorio-Lehti 2006, 14.) Ylioppilastutkinnolla on pitkä historia ja tällä hetkellä ”hyvin vakaa asema koulujärjestelmässä”. Ylioppilaskoetta on aikaisemminkin historiansa aikana uudistettu muutamaan otteeseen: 1990-luvulla kokelaat saivat mahdollisuuden hajauttaa ylioppilastutkinnon suorittamisen kolmelle peräkkäiselle suorituskerralle. 2000-luvulla puolestaan erillinen reaalikoe pilkottiin ainekohtaisiin kokeisiin ja tutkinnon pakollisten aineiden (äidinkieltä lukuun ottamatta) valinta tuli opiskelijalle mahdolliseksi. (Vuorio-Lehti

2006, 285.) Seuraavaksi onkin vuorossa ylioppilastutkinnon historian kenties suurin uudistus, sähköistäminen.

3.2 Digabi-hanke

Ylioppilastutkintolautakunta ilmoitti helmikuussa 2013 päätöksestä sähköistää ylioppilaskokeet. Ensimmäisenä sähköiseen kokeeseen siirtyvät lyhyt saksa, maantiede sekä filosofia syksyllä 2016. Koko tutkinto sähköistetään porrastetusti kevääseen 2019 mennessä. Digabi-projektin tilanne eli koko seminaarityöemme kirjoitusprosessin ajan. Uudistus on herättänyt innostunutta keskustelua ja runsasta kritiikkiäkin aineenopettajan koulutuksessa. Ainakin opiskelijoiden keskuudessa aihe puhuttaa ja tuntuu jakavan ihmiset kahteen leiriin.

Ylioppilastutkinnon kielikoe ei tule aluksi muuttumaan sisällöiltään: se perustuu jatkossakin lukion opetussuunnitelman perusteisiin ja sisältää perinteiset kielitaidon testauksen osa-alueet. Nämä osa-alueet ovat luetun ja kuullun ymmärtäminen, kirjallinen tuottaminen sekä sanaston ja rakenteiden hallinta. Uutena osa-alueena kielikokeeseen halutaan lisätä suullinen tuottaminen viimeistään keväällä 2019. Uudistettu vieraiden kielten ylioppilaskoe suoritetaan aiempaan poiketen yhtenä koepäivänä, eli erillisestä kuuntelupäivästä luovutaan kokonaan. Koe tullaan toteuttamaan suljetussa verkkoympäristössä kannettavalla tietokoneella joko oppilaan omalla tai koulun laitteella. (von Zansen 2014.)

Sähköistämisen tarkoituksena on muun muassa kokeen teksti- ja tehtävätyyppien monipuolistaminen. Sähköinen koe mahdollistaa esimerkiksi monimediaalisuuden. Kokeeseen on tarkoitus sisällyttää esimerkiksi kuvia, videoita ja ulkoasultaan autenttisempaa materiaalia. Tulevaisuudessa on myös mahdollista yhdistää kielitaidon arvioinnin osa-alueiden testaamista uudennaisilla tehtävätyypeillä: esimerkiksi ääntä, kuvaa ja videoita yhdistelemällä ylioppilaskokeen tehtävät monipuolistuvat ja aikaisempaa autenttisemmän materiaalin käyttö mahdollistuu. (von Zansen 2014.)

Projektimme aikana Digabi-hankkeen sivustolla julkaistiin monien eri oppiaineiden ainejaostojen laatimia sähköisten kokeiden mallitehtäviä (Digabi). Mallitehtävissä oli paljon samanlaisia elementtejä kuin meidänkin tehtävissämme. Mallitehtävät osoittavat selkeää kehitystä pois päin perinteisestä ylioppilastehtävävihosta, sillä niissä oli hyödynnetty kuvia ja pyritty autenttisempaan ulkoasuun. Myös lyhyen saksan tehtäviä julkaistiin. Tehtävien teemat ja vaikeustaso vastasivat mielestämme hyvin lyhyen saksan oppimäärää.

3.3 Englannin preliminäärikokeet ViLLE-järjestelmässä

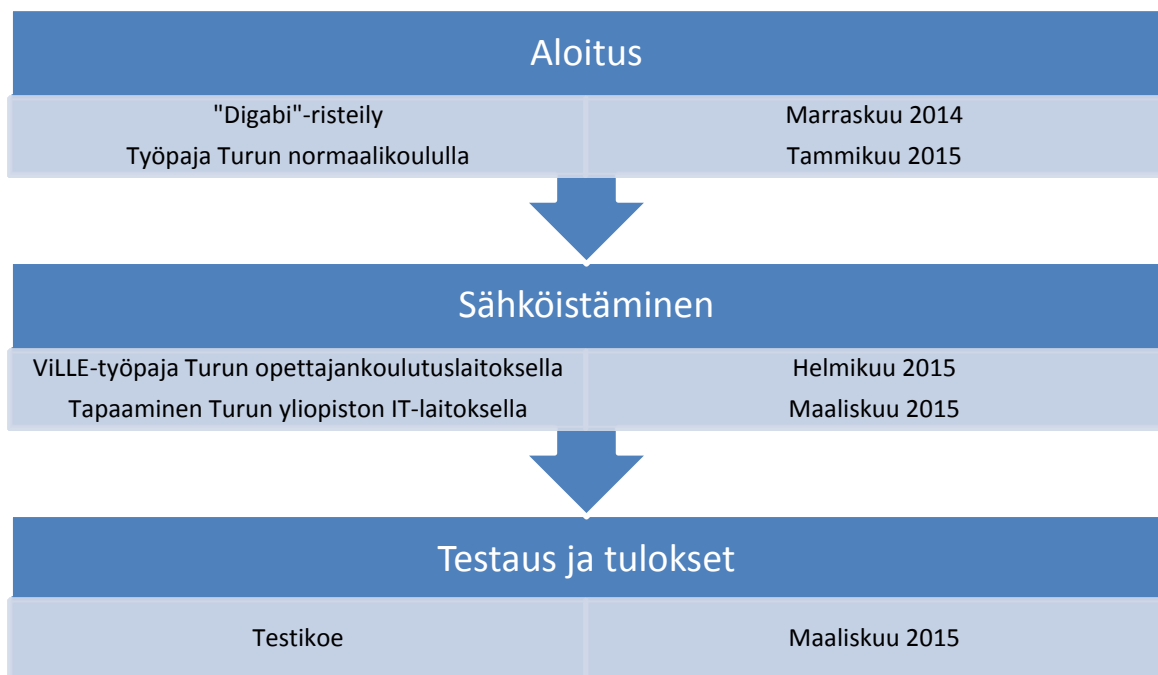
Turun yliopiston IT-laitoksen ViLLE-järjestelmässä on testattu englannin preliminäärikokeita. Kitolan (2013) pro gradu -työssä käsitellään keväällä 2013 Mynämäen sekä Kerttulin lukiossa ViLLE-järjestelmällä suoritettuja englannin preliminäärikokeita. Kokeiluun osallistui yhteensä 23 abiturienttia. Mynämäen lukion kokeilu suoritettiin ensimmäisenä, ja se oli Suomen ensimmäinen sähköinen ylioppilaskoekokeilu. (Kitola 2013, 32.) Huomiota herättävää on, että ensimmäinen kokeilu suoritettiin näinkin myöhään, kun ensimmäisten sähköisten kokeiden toteuttamisajankohta on jo vuoden 2016 syksyllä.

Kitolan (2013) pro gradu -työssä abiturientit vastasivat myös palautekyselyyn sähköisen preliminäärikokeen yhteydessä. Opiskelijoiden asenteet olivat pääosin positiivisia sähköisiä ylioppilaskokeita kohtaan. Käsittelemme Kitolan työn palautekyselyn meidän työme näkökulmasta merkittäviä tuloksia lyhyesti luvussa 5.2, jossa vertaamme näitä tuloksia meidän sähköisen testikokeemme palautekyselyn tuloksiin.

4 Opetuskokeilu: Sähköisen kokeen laatiminen ja toteutus

4.1 Turun yliopiston ja Turun normaalikoulun Digabi-projekti

Tässä luvussa selvitämme opetuskokeilun suunnittelu- ja laatimisprosessia, etenemistä, testikokeen suorittamista sekä kuvaamme tarkemmin testikokeen tehtäviä. Tehtävien ja kokeen laatiminen oli pitkä prosessi ja kesti lähes puolet auskultointivuodestamme. Kuvio 3 havainnollistaa prosessin kulkua.

Kuvio 3. Projektin eteneminen.

Kuten kuviosta 3 käy ilmi, seminaarityömme on osa isompaa kokonaisuutta. Sähköistyvien ylioppilaskokeiden tuomien haasteiden vuoksi Turun yliopistossa sekä Turun normaalikoulussa aloitettiin projekti mallitehtävien laatimiseksi. Lyhyen saksan ollessa ensimmäisten sähköisesti testattavien aineiden joukossa sähköisen materiaalin tarve on kouluissa suuri, mutta juurikin saksan kielessä sähköisiä materiaaleja nimenomaan opetuskäyttöön muotoiltuna ei erityisemmin ole. Projekti aloitettiin loppusyksystä 2014 pohtimalla mahdollisia tehtävätyyppejä sekä kommentoimalla Digabi-hankkeen omia alustavia tehtäväluonnoksia Turun yliopiston saksan kielen oppiaineen järjestämällä risteilyllä. Seuraavassa vaiheessa siirryttiin itse sopivien tehtävien laatimiseen. Tehtävien laatimiseen osallistui Turun yliopiston saksan kielen oppiaineen sekä

opettajankoulutuslaitoksen henkilökuntaa ja opiskelijoita, saksan kielen auskultantteja sekä normaalikoulun saksan kielen lehtori. (Maijala, Vartiainen & Wagner 2015, 14–15.) Tehtävät on tarkoitus julkistaa, jotta mahdollisimman moni lukion saksanopettaja hyötyisi niistä. Tältä osin laatimamme koetehtävät eroavat hieman muista projektissa laadituista tehtävistä, sillä meidän tehtäviämme ei tulla näillä näkymin jakamaan yleiseen käyttöön. Tehtävien laatimisen jälkeen siirsimme ne sähköiseen muotoon ja testasimme ne Turun normaalikoulussa maaliskuussa 2015.

4.2 Tehtävien laatiminen

Aloitimme tehtävien laatimisen valitsemalla mielekkään aihepiirin Turun normaalikoulun Digabi-työpajassa tammikuussa 2015. Kuten jo aikaisemmin mainittiin, valitsimme aihepiirit opiskelijan näkökulman huomioon ottaen. Sähköisen kokeemme testiryhmä kävi kokeen suorittamishetkellä yhdistettyä lukion B2-saksan neljättä kurssia sekä B3-saksan kuudetta kurssia. Valitsimme aiheeksi opiskelun ja koulumaailman lukion opetussuunnitelman perusteista löytyvien kurssikuvausten pohjalta (ks. kuvat 4–5).

B2:

”4. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan kyseisiin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.”

(LOPS 2003).

Kuvio 4. B2-kielen neljännen kurssin sisältökuvaus.

B3:

”6. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan kyseisiin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.”

(LOPS 2003).

Kuvio 5. B3-kielen kuudennen kurssin sisältökuvaus.

Aihepiirin lisäksi halusimme valita tekstilajin, joka olisi sähköiseen kokeeseen soveltuva sekä opiskelijoiden ikä huomioon ottaen tuttu. Päädyimme valitsemaan tekstityypiksi blogin, sillä se täyttää edellä mainitut kriteerit sekä on helppo toteuttaa sähköisessä muodossa autenttisesti. Emme kuitenkaan halunneet valita valmista blogitekstiä tekijänoikeuksien vuoksi, joten laadimme tekstin itse.

Tehtäviemme valmiit tekstit sekä saksankieliset monivalintakysymykset oikoluki saksalainen opiskelija, jotta tekstiin ei jäisi virheitä. Oikoluvun tarkoituksena oli myös varmistaa, että tehtäväteksti olisi mahdollisimman luonnollisen kuuloinen. Halusimme myös tarkistaa, että tekstissämme esiintyvät Saksan ja Suomen väliset kulttuurierot ovat saksalaisestakin näkökulmasta todenmukaisia. Kulttuurisista eroavaisuuksista olimme yhtä mieltä, mutta muutaman kielellisen korjauksen jouduimme tekstiin tekemään.

4.3 Tehtävien kuvaukset

Laadimme testaukseen tehtäväkokonaisuuden, jossa on sekä luetun ymmärtämisen tehtäviä että kirjallisen tuottamisen tehtäviä. Pidimme loogisena pitäytyä ylioppilaskokeen perinteisissä testausalueissa, sillä ne tulevat säilymään entisellään myös uudessa sähköisessä ylioppilaskokeessa. Näistä osa-alueista kokonaan pois jäi vain kuullun ymmärtäminen. Sanaston- ja rakenteiden osa kuului myös testikokeeseen, mutta sen raportointi löytyy omasta seminaarityöstään. Kuullun ymmärtämisen jouduimme jättämään testikokeesta pois lähinnä ajan rajallisuuden vuoksi. Ideoimme vlogi-tyyppistä tehtävää, jossa kuullunymmärtämistehtävässä opiskelija olisikin pelkän ääninauhan kuuntelun sijaan katsonut videon. Videon toteuttaminen oli kuitenkin tällä aikataululla valitettavasti liian haastavaa.

Olemme laatineet testattavat tehtävät erityisesti kaksi näkökulmaa mielessämme. Nämä kaksi tämän työn kannalta olennaista näkökulmaa ovat tehtävien autenttisuus sekä tehtävien sopiva vaikeustaso. Autenttisella tässä seminaarityössä tarkoitetaan tekstityyppejä, joita opiskelija voisi kohdata arkielämässään. Tehtävä on myös pyritty rakentamaan ulkonäöltään mahdollisimman aidon näköiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tekstityypiksi valittu blogiteksti on aseteltu näyttämään siltä, miltä se myös oikeasti aitona blogina näyttäisi. Kirjoitustehtävissä tehtävätyypit on pyritty taas laatimaan opiskelijoiden arkielämän tilanteet mielessä pitäen, ja se millaisissa yhteyksissä opiskelijan olisi luontevaa käyttää kieltä. Tehtävien tekstit olemme laatineet itse, jonka jälkeen saksan natiivipuhuja tarkisti oikeakielisyyden ja muokkasi tekstin tyyliältään luontevammaksi. Autenttisella ei siis tässä yhteydessä viitata jo olemassa olevaan aitoon tekstiin, joka olisi vain valittu tehtävään, vaan mahdollisemman aidon näköiseen ja kuuloiseen tekstiin. Myös tehtävien vaikeustason erityisen tarkkaa huomioimista pidimme kahdesta syystä tärkeänä. Ensinnäkin lyhyen saksan ylioppilaskokeen on todistettu olevan oppimäärän tavoitetasoihin nähden liian vaikea (Takala & Juurakko-Paavola 2013) ja toisekseen testiryhmän opiskelijat eivät ole vielä abiturientteja, eli he ovat suorittaneet vasta osan oppimäärästä. Rajasimme tehtävien aihepiirit sellaisiin teemoihin, joita ryhmän opetuksessa on jo käsitelty ja sellaisiin, joita testaushetkellä käynnissä olevalla kurssilla opiskellaan, sillä halusimme testikokeen olevan opiskelijoille myös mielekäs oppimiskokemus.

4.4 Alustan valinta

Testitehtävien laatimisessa yksi suurimmista haasteista oli juurikin niiden sähköistäminen. Tavoitteena oli simuloida uudenlainen autenttinen kielikoe. Ylioppilastutkintolautakunta oli jo julkaissut sähköisissä kokeissa käytävän alustan Abitin, kun laadimme testitehtäviä. Ongelmaksi kuitenkin muodostui se, ettei tuona ajankohtana Abitti-järjestelmässä voinut laatia kuin tekstimuotoisia tehtäviä. Näin ollen Abitti ei soveltunut meidän tavoitteisiimme.

Valitsimme lopulta alustaksi Turun yliopiston IT-laitoksen ViLLE-järjestelmän. Järjestelmän avulla on jo testattu Mynämäen sekä Kerttulin lukioissa englannin preliminäärikoetta. Järjestelmässä on mahdollista tehdä monenlaisia tehtävätyyppejä, ja uusia tehtäväpohjia kehitetään jatkuvasti lisää. ViLLE on selainpohjainen, käytössä noin 15 maassa sekä sillä on yli 10 000 käyttäjää (Kitola 2013). Valintaan vaikutti suuresti opinnoissa saamamme koulutus järjestelmän käyttöön sekä IT-laitoksen yhteistyöhalukkuus. Saimmekin ViLLE-tiimiltä

henkilökohtaista tukea ja teknistä apua sähköisen testikokeen laatimiseen. Toisaalta mainittava on myös ViLLEn helppo käytettävyys, turvallisuus (järjestelmä tekee jatkuvasti varmuuskopioita tenttijän vastauksista) sekä helppo käyttöönotto.

4.5 Tehtävien sähköistäminen

ViLLE-alustalla on valmiina tehtäväpohjia, joihin voi laatia erilaisia tehtäviä, esim. aukkotehtäviä ja yhdistelytehtäviä. Myös monivalinta- ja avokysymysten tekeminen on mahdollista, joten tehtäviemme kysymysten siirtäminen ViLLEen sujui täysin ongelmitta. Blogitekstin autenttisen ulkoasun luominen ei kuitenkaan onnistunut pelkästään ViLLE-järjestelmän avulla. Tämän vuoksi päätimme, että helpoimmin blogin saa autenttiseen ulkoasuun luomalla sen oikealle blogisivustolle. Valitsimme wordpress.com -sivuston, jonne loimme blogin "Abenteuer Finnland" erityisesti testikoetta varten. Pohdimme pitkään olisiko parempi, että opiskelijat kävisivät lukemassa blogitekstin linkin kautta alkuperäisellä nettisivulla, vai että liittäisimmekö kuvakaappauksen blogitekstistä kokeeseen. Ensimmäisen vaihtoehdon puolesta puhui autenttisuus, sillä opiskelija olisi saanut kokemuksen oikeasta blogista internetissä. Päädyimme kuitenkin käytännön seikkojen takia toiseen vaihtoehtoon eli kuvakaappaukseen. Pidimme vaihtoehtoa yksinkertaisempana sekä näin ollen myös varmempana.

4.6 Luetun ymmärtämisen tehtävä ”Abenteuer Finnland”

Tehtävä yksi on osittain hyvinkin tyypillinen luetun ymmärtämisen tehtävä (ks. liitteet 1–3). Laadimme tehtävää varten blogitekstin, jossa saksalainen vaihto-opiskelija kertoo ensimmäisestä koulupäivästään Suomessa. Pyrimme saamaan tekstin mahdollisimman autenttiseen muotoon tekemällä tekstin blogisivustolle. Säilytimme kuitenkin vanhoista ylioppilaskokeista tutun kysymysmallin. Tehtävässä on kahdenlaisia kysymyksiä tekstistä: monivalintakysymyksiä saksaksi sekä avokysymyksiä suomeksi ja englanniksi. Itse tekstin olimme syöttäneet blogisivustolle wordpress.com ja ottaneet siitä kuvakaappauksen, joka liitettiin oppilaiden koenäkömään. Kuvakaappaus mahdollisti autenttisen ulkoasun, mutta vaikeutti hieman kokeen teknistä suorittamista. Kuva itsessään oli niin iso, ettei se mahtunut kokonaan koekysymysten viereen. Kysymykset ja kuva olivat molemmat omissa ikkunoissaan vierekkäin. Ikkunoita pystyi suurentamaan ja pienentämään väliverhoa liikuttamalla (ks. liite 1).

Tehtävään ”Abenteuer Finnland” kuului myös blogitekstiin liittyvä pieni kirjoitelma. Opiskelija sai tehtäväkseen kirjoittaa kommentin Maiken blogitekstiin saksaksi, ja kertoa mitä mieltä hän itse on Maiken huomaamista suomalaisen ja saksalaisen koulun eroista. Pituudeltaan tämä pieni kirjoitelma oli noin 40–60 sanaa. (ks. liite 3.)

4.7 Testikoe: sähköisen koetilanteen toteutus ja kulku

Testasimme sähköiset tehtävämme Turun normaalikoulussa maaliskuussa 2015 saksan toisen vuoden lukiorhymällä. Koetilanne suoritettiin ”bring your own device” -menetelmää noudattaen, eli jokainen oppilas teki testikokeen omalla laitteellaan, ja kokeeseen oli varattu yksi 75 minuutin oppitunti. Testiryhmän koko oli kuusi oppilasta.

Opiskelijat tekivät omat henkilökohtaiset tunnuksensa ViLLE-järjestelmään edellisellä oppitunnilla. Olimme tehneet ViLLEen kielioppitehtävän, jonka avulla oppilaat saivat harjoitella järjestelmän käyttöä. Tarkoituksena oli, että ViLLE-järjestelmän käyttäminen ja ominaisuudet olisivat valmiiksi tuttuja, jotta koetilanteessa ei tulisi turhaan hämminkiä tai kysymyksiä tekniseen puoleen liittyen. Ylioppilaskokeiden Abitti-alustaa voi myös testata etukäteen ennen kokeita, joten ViLLE-järjestelmän esittelemisen opiskelijoille etukäteen oli tarkoituksenmukaista.

Ennen sähköisen testikokeen aloittamista kerroimme opiskelijoille, että testikoe liittyy aineenopettajan pedagogisiin opintoihin. Annoimme opiskelijoille selkeät ohjeet sekä suomeksi että englanniksi testikokeen kulusta: tarkoituksena oli simuloida oikea koetilanne, ja opiskelijoille painotettiin, että testikokeen aikana ei saa kysyä sellaisia kysymyksiä, joita ei voisi oikeassakin koetilanteessa esittää. Kaverin kanssa puhuminen oli luonnollisesti myös kiellettyä. Painotimme myös palautteenannon tärkeyttä. Kerroimme, että palautekyselyyn vastaaminen on jopa tärkeämpää, kuin tehtävien täydellinen suorittaminen. Opiskelijoita muistutettiin myös siitä, että muiden sivustojen käyttö kokeen aikana on ehdottomasti kielletty, sillä ViLLE-järjestelmä ei estä internetin käyttöä.

Testikoe sujui työrauhan kannalta mainiosti, sillä opiskelijat suhtautuivat tilanteeseen suurimmilta osin oikeana kokeena. Viisi opiskelijaa teki testikokeen kannettavalla tietokoneella ja yksi tabletilla. Tämän lisäksi meillä oli kaksi kannettavaa konetta varalla, jos teknisiä ongelmia olisi ilmennyt. Koska kyseessä oli tuttu ryhmä, ja oma opettaja oli paikalla, kyselivät opiskelijat ehkä hieman liian herkästi kysymyksiä, joihin olisivat varmasti hetken

pohdittuaan itsekin löytäneet vastauksen. Kysymykset koskivat kuitenkin enimmäkseen ViLLE-järjestelmää. Esimerkiksi muutama opiskelija ihmetteli, miten vastaukset tallennetaan tai menivätkö vastaukset perille järjestelmään. Lisäksi neljä opiskelijaa ei osannut itse sulkea koetta, vaan heitä piti erikseen auttaa. Tämän kaltaiset tekniset ongelmat tietenkin häviävät suurilta osin harjoittelulla, joten suurta huolta tällaisesta ei kannata kantaa.

Testikoe osoitti myös, kuinka tärkeää kokeen laatimisessa on opettajan ammattitaito ja kokemus kokeiden tekemisestä. Esimerkiksi blogitekstin avokysymyksissä ei ollut ohjetta vastauskielestä, ja tästä tulikin kysymyksiä opiskelijoilta. Lisäksi tehtävän ”Abenteuer Finnland – kommentoi Maiken blogia” englanninkielisessä ohjeessa ei luenut, että kommentti tulee kirjoittaa saksaksi. Huomasimme kuitenkin virheen jo testikokeen aikana ja huomautimme asiasta. Tehtävänannon ohjeistuksen merkitys on siis valtava kokeiden onnistumisessa, varsinkin jos ei ole mallikoetta, sillä opiskelijat eivät välttämättä ole tottuneet vastaamaan tietynlaisiin kysymyksiin. Virheet kuitenkin menevät suurimmaksi osin meidän kokemattomuutemme piikkiin, mutta osoittavat kuinka tärkeää oikeanlainen ohjeistus ja tutut tehtävätyypit ovat opiskelijoille.

Toisaalta taas teknisesti koe sujui ongelmitta: internet toimi moitteettomasti, eikä opiskelijoiden laitteiden kanssa ollut ongelmia. Tosin yksi opiskelija joutui liittämään kannettavan tietokoneensa verkkovirtaan kesken kokeen, mistä aiheutui hieman häiriötä. Testin valvonta sujui myös ongelmitta. Toinen opettaja valvoi testitilannetta luokan edestä ja toinen takaa.

5 Sähköistyminen opiskelijan näkökulmasta: palautekyselyn tulokset

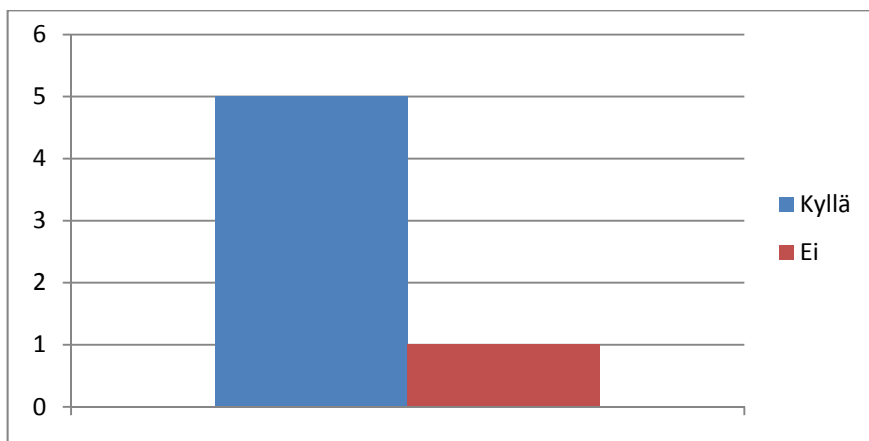
Testikokeen viimeinen osio oli palautekysely (ks. liite 4), jolla kartoitettiin kokeen teknistä kulkua, mahdollisia siihen liittyviä ongelmia, opiskelijoiden asenteita sähköisiä kokeita kohtaan sekä yksittäisten tehtävien vaikeustasoa ja aihepiirejä. Palautekysely oli testikokeen ainoa pakollinen osio, ja jokainen opiskelija vastasi siihen. Palautekyselyn kysymykset 1–4 koskivat kokeen teknistä suorittamista, kysymykset 5–8 ”Abenteuer Finnland” -tehtävää ja kysymys 9 opiskelijoiden toiveita ja parannusehdotuksia sähköisiin kokeisiin liittyen.

Kaikkiin kysymyksiin vastasi yhteensä kuusi oppilasta. Kaikkiin kysymyksiin vastattiin, kahta avokysymystä lukuun ottamatta, joissa yksi oppilas oli kiertänyt pakollisen vastaamisen laittamalla tekstikenttään vain ajatusviivan. Kysymykset 1, 5, 6 ja 7 olivat

väittämäkysymyksiä, joihin vastaaja saattoi valita vastausvaihtoehdon kyllä tai ei. Vastaukset on esitetty pylväsdiagrammein vastaajien lukumäärän mukaisesti. Kysymykset 2,3 ja 4 olivat myös väittämäkysymyksiä, mutta vastaajalla oli valittavanaan vaihtoehdot 1–6. Vaihtoehto 1 tarkoitti vahvasti eri mieltä ja vaihtoehto 6 vahvasti samaa mieltä. Vastaukset on esitetty pylväsdiagrammein niin että, pystyakselilla on esitetty vastaajien lukumäärä ja vaaka-akselilla vastausvaihtoehto. Kysymykset 8,9 ja 10 olivat avokysymyksiä. Niistä on esitetty sanallinen kooste ilman suoria lainauksia.

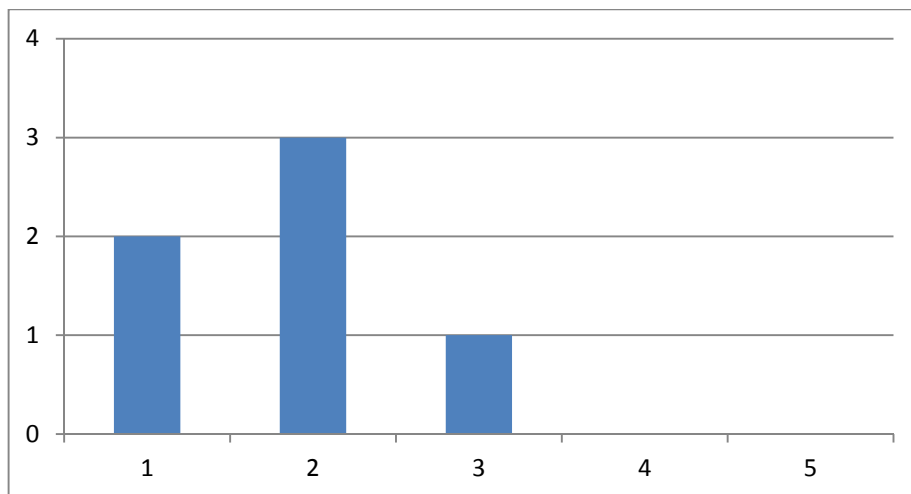
5.1 Kokeen sähköisyyttä koskevat kysymykset (1–3)

Taulukko 1. Opiskelijoiden vastaukset väittämään 1: Kokeen tekeminen sujui ilman teknisiä vaikeuksia.

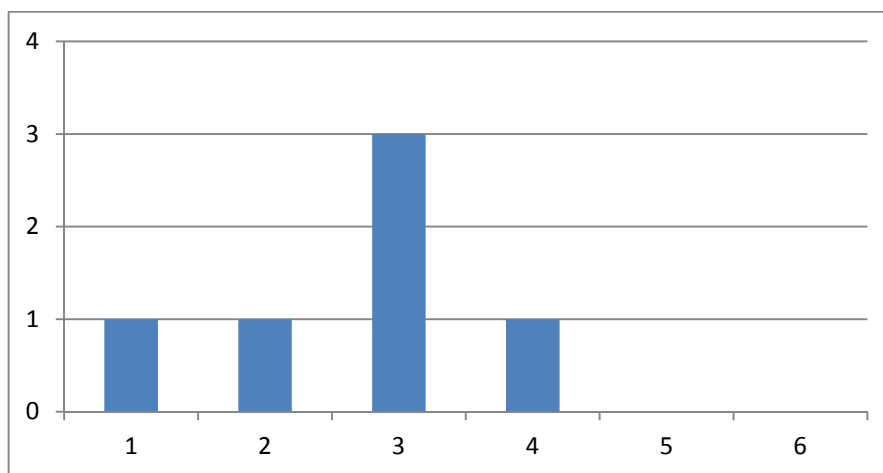
Suurin osa vastaajista eli viisi vastaajista oli sitä mieltä, että kokeen tekeminen sujui ilman teknisiä vaikeuksia. Vain yksi oli vastannut kysymykseen myöntävästi.

Taulukko 2. Opiskelijoiden vastaukset väittämään 2 ”Sähköinen koe haittasi suoritustani (1=vahvasti eri mieltä, 5=vahvasti samaa mieltä)”.

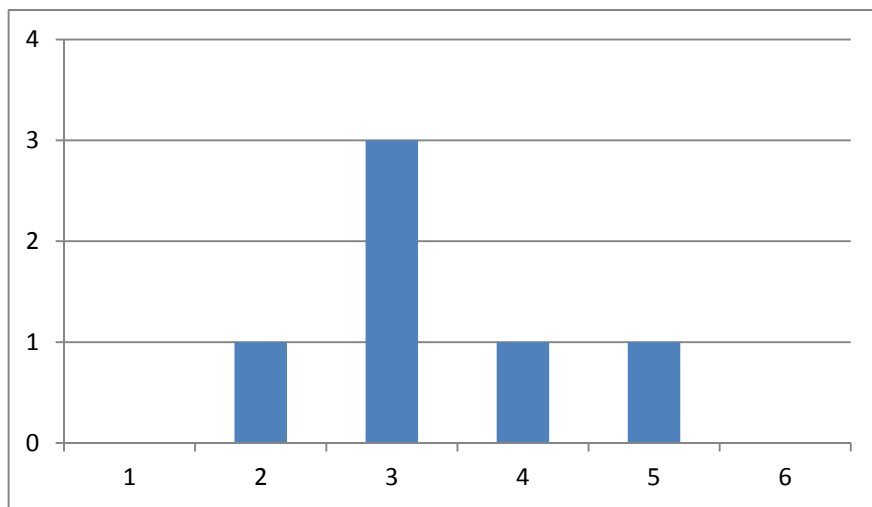
Vastausten keskiarvo oli kahden desimaalisen tarkkuudella 1,83. Oppilaat eivät siis keskimääräisesti kokeneet, että kokeen sähköisyys olisi haitannut heidän suoritustaan. He olivat jopa vahvasti eri mieltä.

Taulukko 3. Opiskelijoiden vastaukset väittämään 3: Tekisin kokeen mieluummin paperilla. (1=vahvasti eri mieltä...6=vahvasti samaa mieltä)

Vaikka oppilaat eivät kokeneet, että kokeen sähköisyys olisi haitannut heidän suoritustaan, ei sähköistä koetta kuitenkaan kannateta niin vahvasti. Puolet vastanneista oli valinnut vaihtoehdon 3, mikä voidaan tulkita niin, että oppilaille on jokseenkin samantekevää tekevätkö he sähköisen vai perinteisen kokeen. Vastausten keskiarvo oli kahden desimaalin tarkkuudella 2.67.

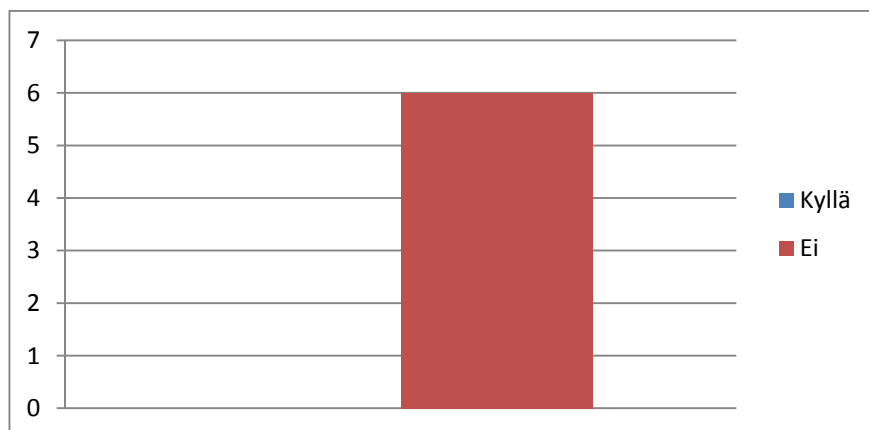
Taulukko 4. Opiskelijoiden vastaukset väittämään 4: Koe oli tekniikan kannalta helppo tehdä.

Vastausten keskiarvo osoittaa, että koe oli keskimäärin oppilaiden mielestä helppo suorittaa teknisesti. Tosin puolet vastanneista oli valinnut vaihtoehdon 3, mikä viittaa siihen, ettei tekniikkaa kuitenkaan koeta täysin ongelmattomaksi. Vastausten keskiarvo oli 3,33 eli hieman positiivisen puolella. Parannettavaa siis tekniikan kannalta löytyisi.

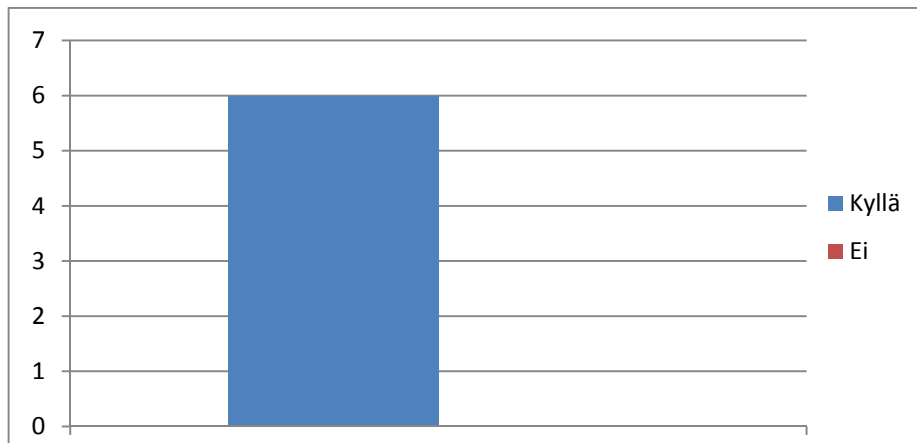
5.2 ”Abenteuer Finnland” -tehtävää koskevat kysymykset (5–8)

Taulukko 5. Opiskelijoiden vastaukset väittämään 5: Tehtävät olivat liian vaikeita saamaani opetukseen verrattuna.

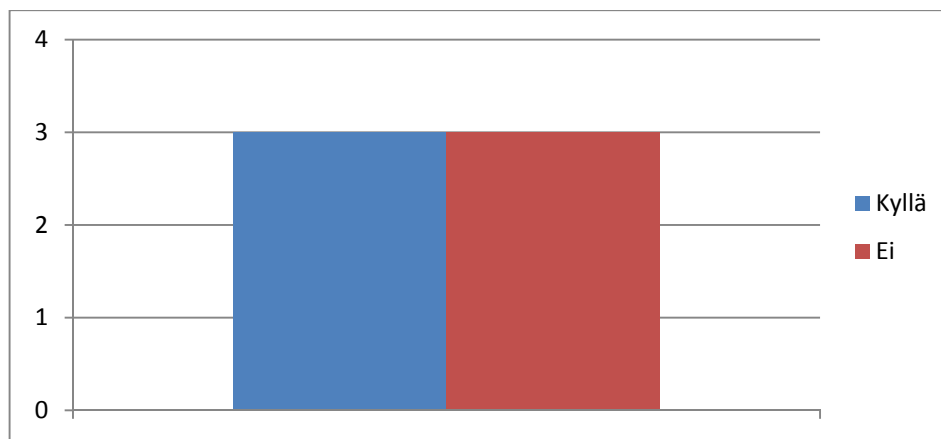
Oppilaat olivat yksiselitteisesti sitä mieltä, että tehtävien vaikeustaso ei ollut liian vaativa saatuun opetukseen verrattuna. Olimme siis onnistuneet valmistamaan kokeen ainakin niin, ettei se ollut liian vaikea taitotasoon nähden.

Taulukko 6. Opiskelijoiden vastaukset väittämään 6: Tehtävän aiheet vastasivat saamaani opetusta.

Myös tehtävien aiheet vastasivat oppilaiden mielestä heidän saamaansa opetusta. Näin ollen siis tavoitteemme aihealueiden valinnassa toteutui.

Taulukko 7. Opiskelijoiden vastaukset kysymykseen 6: Opitko uutta? (Esim. kielestä, kulttuurista jne.)

Tämän kysymyksen kohdalla vastaukset jakautuivat kahtia. Positiivista kuitenkin on, että edes puolet ryhmästä koki oppineensa uutta koetta tehdessään. Uuden oppiminen ei kuitenkaan ollut testikokeen tavoitteena tärkein. Pidämme kuitenkin mielekkäänä, että koetilanteesta opiskelija voisi myös aina oppia jotakin.

Opiskelijat vastasivat palautekyselyssä kohdassa seitsemän avokysymykseen: "Mitä positiivista tehtävissä oli?". Vastauksista kävi ilmi, että tekstiä pidettiin uskottavana, ja myös sen näkökulmaa keuhuttiin. Kysymyspalsta oli oppilaiden mielestä selkeä ja myös sanalaskuri sekä tekstin formaatti mainittiin positiivisina puolina. Yksi oli kommentoinut positiiviseksi puoleksi tekstin haastavuuden, mutta yksi taas puolestaan tekstin helppouden.

Kohdassa kahdeksan kysyttiin: "Mitä negatiivista tehtävissä oli?". Kolme vastanneista oli vastannut, ettei tehtävissä ollut mitään negatiivista. Yksi kuvaili sanastoa vaikeaksi. Yhdessä vastauksessa oli listattu tehtävän tekniikkaan liittyvää kritiikkiä: Teksti ja kysymyspalkki menivät osittain päällekkäin, mikä esti niiden samanaikaisen lukemisen. Tekstiin ei myöskään voinut tehdä muistiinpanoja.

5.3 Oppilaiden parannusehdotukset ja toiveet

Palautekyselyn viimeinen eli yhdeksäs kysymys oli: "Mitä parannuksia/toiveita sinulla on yleisesti sähköisiä kokeita koskien?". Oppilaiden mielestä sähköisen kokeen tulee ennen kaikkea olla hyvin selkeä kokonaisuudessaan. Myös muistiinpanomahdollisuutta toivottiin, ja yksi vastaajista sanoi suoraan tekevänsä mieluummin paperiversion, mutta ymmärtävänsä sähköisten kokeiden olevan osa nykypäivää.

5.4 Palautekyselyn tulosten vertailua aiempiin selvityksiin

Kitolan (2013) pro gradu -työhön sisältyi myös palautekysely sähköisistä englannin preliminäärikokeista. Palautteessa kysyttiin muun muassa, olisiko kokelas ollut valmis suorittamaan myös varsinaisen ylioppilaskokeen sähköisenä versiona ViLLE-järjestelmässä. Kokelaat olivat hyvinkin halukkaita tähän ja suurin osa vastasi olevansa vahvasti samaa mieltä. Kokelaat olivat myös lähes yksiselitteisesti sitä mieltä, että preliminäärikokeen suorittaminen sähköisenä ViLLE-järjestelmällä oli onnistunut kokeilu. Kitolan kyselyn tuloksista käy myös ilmi, että suurin osa vastanneista piti sähköistä ylioppilaskoetta juurikin sopivana kielen kokeisiin. (Kitola, 2013, 35.) Nämä tulokset ovat yhteneväisiä saamiemme tulosten kanssa. Myös meidän palautekyselyssämme tuli esille opiskelijoiden positiivinen asenne sähköisiä kokeita kohtaan.

Tämän lisäksi Kitola (2013) teetti erillisen palautekyselyn ViLLE-järjestelmästä. Noin 89 % oli vastannut kokeen sujuneen ilman teknisiä ongelmia ja suurin osa vastanneista teki mieluummin sähköisen kuin paperisen kokeen. Tämä erosi hieman meidän tuloksistamme,

jotka osoittivat enemmän samantekevää asennetta paperikokeen ja sähköisen kokeen vastakkainasettelussa.

Tulokset Kitolan (2013) pro gradu -työssä ovat siis erittäin positiivisia sähköisiä kokeita kohtaan, kun taas Opetushallituksen ja Turun yliopiston keväällä 2013 teettämän tutkimuksen mukaan vain noin 57 % vastanneista lukiolaisista olisi halukkaita hyödyntämään tietotekniikkaa vieraiden kielten ylioppilaskokeissa. (Kitola 2013, 47–48.) Herääkin kysymys, onko Kitolan saamiin positiivisempiin tuloksiin vaikuttanut nimenomaan se, että vastaajat ovat ensin itse päässeet kokeilemaan sähköistä koetta, ja kokeneet sen ennakoasenteitaan paremmaksi vaihtoehdoksi.

6 Pohdintaa: Mitä seuraavaksi?

6.1 Mitä sähköisen kokeen laatiminen vaatii opettajalta?

Tieto- ja viestintäteknologian lisääntyminen koulumaailmassa muuttaa myös perinteistä opettajan roolia olennaisesti. Opettaja ei ole enää absoluuttinen tiedon haltija ja auktoriteetti, vaan toimii enemmän ohjaavassa roolissa. Oppiminen tulee linkittää yhä vahvemmin opiskelijoiden jokapäiväiseen elämään. (Vaarala, Johansson & Mutta 2014.)

Oman opetusmateriaalin tekeminen on aina työlästä ja aikaa vievää. Täytyykin muistaa, että elämme siirtymävaihetta ja muutaman ensimmäisen vuoden aikana kokeiden sähköistäminen ja niiden harjoittelu on varmasti paljon opettajan työpanoksen varassa. Muutos vaatii panostusta sekä opettajalta että opiskelijoilta, sillä ensimmäiseen lyhyen saksan sähköiseen ylioppilaskokeeseen on tällä hetkellä vähän aikaa. Sähköisen kokeen harjoittelu jääkin paljolti opettajan viitseliäisyyden ja teknisen osaamisen varaan. Mallitehtäviä on julkaistu, mutta vielä tämän työn kirjoitusajankohtana keväällä 2015 tulevan kokeen alustalla ei ollut mahdollista harjoitella tulevaa kielikoetta varten. Digabi oli myös ilmoittanut, ettei varsinaista mallikoetta edes julkaista. Tämä sotii mielestämme kokelaan oikeuksia vastaan.

Pohdimme tehtäviä laatiessamme, että kuulumme itse siihen ikäryhmään, jolle tekniset laitteet ja sovellukset ovat kuuluneet arkipäivään aina nuoruusiästä asti. Tehtävien laatiminen sähköiseen muotoon ei siis tuntunut meidän mielestämme äärimmäisen haastavalta, mutta se vaati kuitenkin tietynlaista "diginäppäryyttä". Tieto erilaisista sovelluksista ja sähköistämisen mahdollisuuksista onkin tämän tyyppiselle materiaalin tekemiselle välttämätöntä. Uskomme,

että opettajille, jotka eivät tähän mennessä ole hyödyntäneet sähköisiä opetusmateriaaleja ja sovelluksia, on erittäin haasteellista laatia oppilaille sähköisiä harjoitustehtäviä itsenäisesti. Tietoteknisen osaamisen puute onkin varmasti yksi opettajien suurimmista haasteista heidän valmistaessaan oppilaitaan uuteen, sähköiseen ylioppilaskokeeseen. Helsingin Sanomat uutisoi Turun yliopistossa tehdyn tutkimuksen tuloksista, jotka osoittavat opettajien tietotekniikan osaamisen suhteellisen matalaksi: ”Opettajat päihittävät taidoillaan vielä yläkouluikäiset, mutta kun mennään toiselle asteelle, nuoret ajavat ohii”. (Mansikka & Valtavaara 2016) Lisäksi opettajien tietotekninen osaaminen oli moneen muuhun ammattiryhmään verrattuna selkeästi heikompaa. Tietotekninen osaaminen ja tietotekniikan käyttö ylipäättään on opettajakunnassa hyvinkin kirjavaa, koska kaikissa kouluissa ei välttämättä panosteta tai edes kouluteta tietotekniikan käyttöön. Osa opettajista kaipaaisikin ihan perustason koulutusta. Lisäksi iäkkäämmät opettajat ovat tietoteknillisiltä taidoiltaan huonompia kuin nuoret ja miesopettajat puolestaan naisopettajia parempia tietotekniikan käyttäjiä. (Mansikka & Valtavaara 2016.) Juurakko-Paavola (2015) muistuttaakin, että ensi syksynä lukion aloittavat opiskelijat suorittavat jo suurimman osan kirjoituksistaan sähköisessä muodossa. Siksi hänen mielestään olisikin ensiarvoisen tärkeää huomioida sähköisten työkalujen ja oppimisympäristöjen käyttö opetuksessa heti lukio-opintojen alusta alkaen. Myös opettajien täydennyskoulutukselle olisi kipeä tarve.

Uusi Lukion opetussuunnitelman perusteiden luonnos selkeästi velvoittaa koulut sekä opettajat kiinnittämään aiempaa enemmän huomiota tieto- ja viestintätekniisiin ratkaisuihin:

Kielten opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen ja edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa osaamillaan kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.[...] Lukion opetussuunnitelma sisältää tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelman. (LOPS 2016 luonnos 2015.)

Digiaika on huomioitu kielenopetuksessa nimenomaan monilukutaidon sekä sähköisten oppimisympäristöjen kautta. Koulut on myös uudessa LOPSin luonnoksessa velvoitettu laatimaan tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma, minkä pitäisi taata jokaisen opiskelijan tietoteknisten taitojen kehittyminen. Mikä tilanne todellisuudessa tulee kentällä olemaan, nähdään tulevinä vuosina.

Myös nopea siirtymäaikataulu perinteisestä paperiversiosta sähköiseen ylioppilaskokeeseen voi aiheuttaa ongelmia: saadaanko Abitti-alusta ajoissa valmiiksi ja mahdollisimman tietoturvalliseksi, ja pääsevätkö kaikki kokelaat harjoittelemaan ohjelmaa etukäteen opettajien eritasoisesta tietotekniikan hallinnasta huolimatta? Ylioppilastutkinnon muuttuessa asteittain sähköiseksi saattaa opiskelija joutua suorittamaan useanlaisia kokeita osan kokeista ollessa jo sähköisiä ja osan ollessa vielä paperisessa muodossa. Tämä on omiaan lisäämään opiskelijan stressiä, sillä erilaisten koetyyppien harjoittelu vie enemmän aikaa. Koetyyppien harjoittelu voikin pahimmassa tapauksessa viedä opiskelijalta keskittymistä itse substanssin harjoittelusta.

6.2 Sähköisten ylioppilaskokeiden mahdollisuudet

Vaikka ylioppilaskokeiden sähköistyminen tuottaakin haasteita, tarjoaa sähköistyminen luonnollisesti myös monia uusia ulottuvuuksia ja mahdollisuuksia. Esimerkiksi monimediaalisuus, autenttisten materiaalien käyttö sekä uudet tehtävätyypit mahdollistuvat sähköistymisen myötä. Ensimmäistä kertaa kuullun ymmärtäminen voi olla video tai luetun ymmärtämisen tekstiosio vaikka aito nettisivun artikkeli. Tulevaisuudessa koe saattaa myös muodostua tekoilanteessa kokelaan taitotasolle sopivaksi:

Kielikokeiden sähköistämisen yhteydessä voidaan nähdä tärkeänä kehittämis-tarpeena siirtyminen ns. osiopankkipohjaiseen testaukseen ja pidemmällä aika-välillä mahdollisesti jopa siirtyminen adaptiiviseen tietokoneella tapahtuvaan testaukseen. Tällainen järjestely mahdollistaisi sen, että yhteen kieleen ei laadittaisi enää kuin yksi koe ja kokelas voisi tietokoneen avulla löytää itselleen sopivan tasoisen kokeen. (Juurakko-Paavola & Takala 2013).

Osiopankkipohjaisuudella (engl. *item-based*) tarkoitetaan sitä, että kokeissa käytetään hyväksi havaittuja tehtäviä toistuvasti, ja sen lisäksi kokeeseen kehitetään jatkuvasti uusia tehtäviä. Tämä lisäisi ylioppilaskokeen tasalaatuisuutta koekertojen välillä. Suurimman muutoksen tämä uudistus toisi siten, ettei kokeeseen voisi enää valmistautua harjoittelemalla vanhoja koetehtäviä kuten nykyisin. Osiopohjaisuus ja adaptiivisuus kuitenkin ovat tavoitteita, joiden toteuttaminen ei ole ajankohtaista ennen vuotta 2019. (Juurakko-Paavola 2015, 12–13.)

Opiskelijan kannalta sähköistymisen hyötynä on esimerkiksi esseekirjoituksen helpottuminen. Esseetä pääsee muokkaamaan helpommin kuin paperiversiollisessa kokeessa, sillä tekstiin voi

lisätä tai poistaa kirjoitusta. Lisäksi automaattinen sanalaskuri hoitaa sanalaskun opiskelijan puolesta. Varsinkin pitkien esseevastausten kirjoittaminen tietokoneella on myös fyysisesti vähemmän kuormittavaa. Kuten aiemmin todettiin, opiskelijoiden asenteet sähköistä testausta kohtaan ovat hyvin positiivisia ja tehdyissä tutkimuksissa opiskelijat ovatkin antaneet pääsääntöisesti hyvää palautetta sähköistymisestä.

6.3 Opettajan digiteesit

- Ota positiivinen asenne digiaikaa kohtaan – muutosvastaisuus ei palvele ketään
- Kouluttaudu – ota selvää koulutuksista alueellasi ja osallistu rohkeasti
- Ole oma-aloitteinen ja kokeile uutta ennakkoluulottomasti – erilaisia sovelluksia kielten oppimiseen on tarjolla runsaasti
- Omista aikaa sähköisyydelle – diginäpertely, kuten kaikki uusi, vaatii aluksi runsaasti aikaa, mutta nopeutuu kyllä
- Käytä sähköisiä työvälineitä opetuksessasi – siirrä kurssit sähköiseen oppimisympäristöön ja aloita sähköinen testaaminen pikku hiljaa esimerkiksi sanakokeilla
- Kuuntele oppilaitasi ja anna heidän tarpeen tullen auttaa – heillä on paljon digitietoutta
- Tee yhteistyötä – jaa omat sähköiset materiaalisi ja pyydä lupaa käyttää kollegoiden materiaaleja
- Muista tekijänoikeudet
- Muista, että sähköisyys tuo kielten oppimiseen valtavasti uusia mahdollisuuksia sekä vaihtelua

Lähteet

Digabi. www.digabi.fi. (Luettu 20.4.2015).

Dorothe von, S. 2014, Jugendliche lernen anders Deutsch!. Fremdsprache Deutsch (51), 3–9.

Eurooppalainen viitekehys. 2013. Suom. I. Huttunen & H. Jaakkola. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Juurakko-Paavola, T. 2015. Sähköisyys tuo uusia mahdollisuuksia. Tempus (2), 12–13.

Juurakko-Paavola, T. & Takala S. 2013. Ylioppilastutkinnon kielikokeiden tulosten sijoittaminen lukion opetussuunnitelman perusteiden taitotasolle.
https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Raportit_tutkimukset/FI_2013_kielikokeet_taitotasot.pdf. (Luettu 20.4.2015).

Kitola, M. 2013. Sähköinen arviointi. Ylioppilaskokeiden sähköistäminen. Turku: Turun yliopisto.

LOPS luonnos 2016 = Opetushallitus 2015. Lukion opetussuunnitelman perusteiden luonnos 14.4.2015. Opetushallitus.
http://www.oph.fi/download/166556_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015_luonnos_14042015.pdf. (Luettu 24.4.2015)

LOPS 2003 = Opetushallitus 2003. Lukion opetussuunnitelman perusteet. Vammala: Opetushallitus.
http://www.oph.fi/download/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf. (Luettu 20.4.2015).

Maijala M., Vartiainen K. & Wagner, D. 2015. Sähköistä yhteistyötä Turun yliopistossa. Tempus (3), 14–15.

Mansikka, O. & Valtavaara M. 2015. Opettajilla on kelvottomat taidot tietotekniikassa. Helsingin Sanomat, 17.3.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1426483165129>. (Luettu 20.4.2015).

Ruth, O. 2015. Ylioppilaskoe sähköistyy. Teoksessa H. Ruuska, M. Löytönen & A. Rautanen (toim.) Laatu! Oppimateriaalit muuttuvassa tietoympäristössä. Helsinki: Kirjoittajat ja Suomen tietokirjailijat ry, 237–246.

Vaarala, H., Johansson M. & Mutta M. 2014. Maailma muuttuu, muuttuuko opetus? – Näkökulmia opusteknologian käyttöön kielenoppimisessa ja -opetuksessa, 7.10.2014.

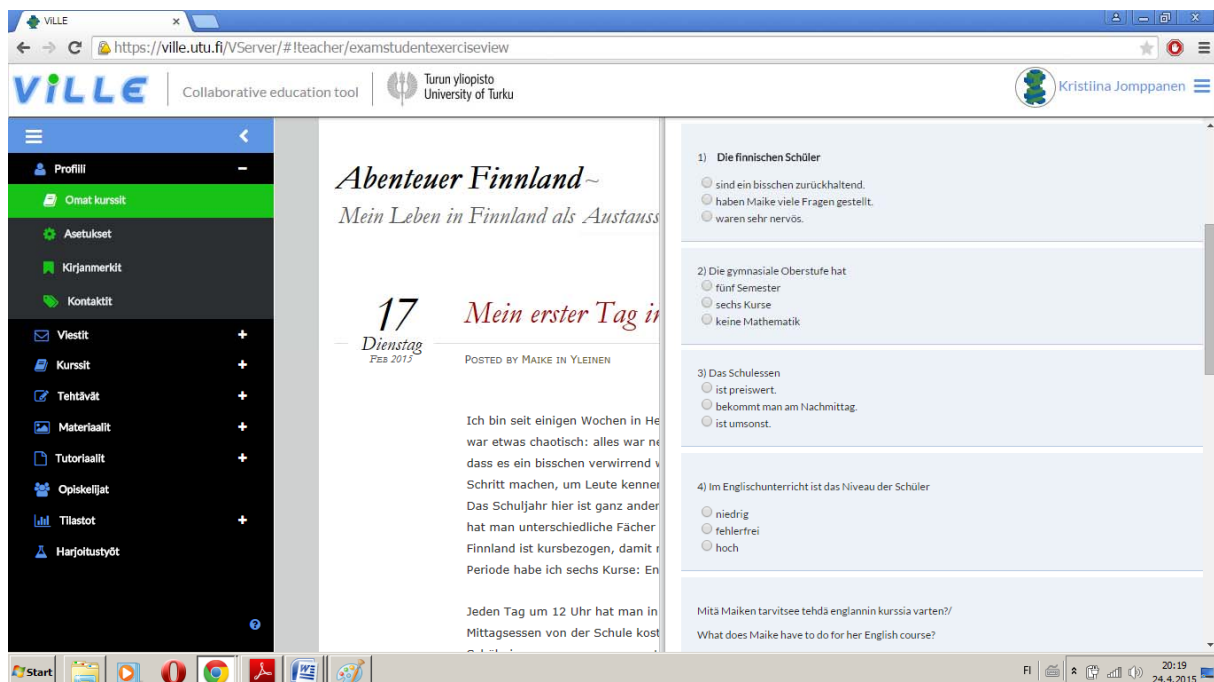
<http://www.kieliverkosto.fi/article/maailma-muuttuu-muuttuuko-opetus-nakokulmia-opetusteknologian-kayttoonkielenoppimisessa-ja-opetuksessa/>. (Luettu 24.4.2015).

Vuorio-Lehti, M. 2006. Valkolakin viesti – Ylioppilastutkintokeskustelu Suomessa toisen maailmansodan jälkeen. Turun yliopiston julkaisuja. Turku: Turun yliopisto.

von Zansen, A. 2014. Virtaa ylioppilastutkinnon kielikokeisiin! Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 7.10.2014. <http://www.kieliverkosto.fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2014>. (Luettu 6.5.2015).

Liitteet

Liite 1: Kuvakaappaukset

Liite 2: Tehtävät

Abenteuer Finnland - Mein Leben in Finnland als Austauschschülerin

Mein erster Tag in der Schule

Ich bin seit einigen Wochen in Helsinki und heute war endlich mein erster Schultag. Ich war so gespannt! Der erste Tag war etwas chaotisch: alles war neu, ich habe mich ständig verlaufen und ich habe so viele neue Menschen getroffen, dass es ein bisschen verwirrend war. Die Finnen sind auch ein bisschen schüchtern und ich muss selbst den ersten Schritt machen, um Leute kennenzulernen.

Das Schuljahr hier ist ganz anders als in Deutschland, weil es nämlich fünf Unterrichtsperioden gibt. In jeder Periode hat man unterschiedliche Fächer und am Ende jeder Periode hat man eine Prüfungswoche. Die gymnasiale Oberstufe in Finnland ist kursbezogen, damit meine ich, dass ich in jedem Fach mit anderen Leuten zusammen sitze. In der ersten Periode habe ich sechs Kurse: Englisch, Erdkunde, Sozialkunde, Ethik, Geschichte und Französisch.

Jeden Tag um 12 Uhr hat man in der Schule eine Mittagspause und was mich sehr überrascht hat ist, dass das Mittagessen von der Schule kostenlos angeboten wird. Es gibt einen großen Speisesaal, in dem alle Schüler und Schülerinnen zusammen essen. Heute gab es Lachssuppe mit Roggenbrot. Es ist mir auch irgendwie komisch vorgekommen, dass alle Milch mit dem Essen getrunken haben.

Weil heute der erste Tag war, habe ich nur eine Unterrichtsstunde gehabt, nämlich Englisch. Als erstes ist mir aufgefallen, dass alle Schüler die Lehrerin mit Vornamen ansprechen. Ich fand das sehr unhöflich, aber die anderen haben mir erzählt, dass es in Finnland normal ist. Man siezt nur in ganz besonderen Fällen. Der Kurs hat Zukunftspläne und das Leben nach dem Abitur zum Thema. Wir müssen eine mündliche Präsentation halten und ich werde über das Studium in meiner Heimat erzählen. Ich habe gedacht, dass ich meinen Bruder über sein Jurastudium interviewen könnte. Die Finnen haben sehr gute Sprachkenntnisse, sie machen kaum Fehler!

Jetzt muss ich aber Schluss machen, weil es so spät ist und ich morgen früh aufstehen muss. Wir werden mit meiner Gastfamilie einige Sehenswürdigkeiten in Helsinki besichtigen. Meine Gastmama hat ein Tagesprogramm gemacht, auf das ich mich schon riesig freue. Morgen wird bestimmt super!

Infobox

Maike, 17, Meine Abenteuer als Austauschschülerin in Finnland, Startplatz Hamburg - Ziel unbekannt, „Die Welt ist ein Buch, von dem man nur die erste Seite gelesen hat, wenn man nur sein Land gesehen hat“ -Fougeret de Moubroun.

Liite 3: Kysymykset "Abenteuer Finnland" -tekstiin

1) Die finnischen Schüler

☐ sind ein bisschen zurückhaltend. ☐ haben Maike viele Fragen gestellt. ☐ waren sehr nervös.

2) Die gymnasiale Oberstufe hat

☐ fünf Semester ☐ sechs Kurse ☐ keine Mathematik

3) Das Schulessen

☐ ist preiswert. ☐ bekommt man am Nachmittag. ☐ ist umsonst.

4) Im Englischunterricht ist das Niveau der Schüler

☐ niedrig ☐ fehlerfrei ☐ hoch

5) Mitä Maiken tarvitsee tehdä englannin kurssia varten?/ What does Maike have to do for her English course?

6) Mitä Maike piti epäkohteliaana?/ What did Maike consider as impolite?

7) Mikä on Maiken motto infoboksissa? Voit kertoa omin sanoin./ What is Maike's motto in the infobox? You can use your own words.

Kirjoitelma:

Kirjoita kommentti Maiken blogiin saksaksi. Kerro, mitä mieltä olet Maiken huomaamista eroista suomalaisen ja saksalaisen koulun välillä. Voit myös esittää kysymyksiä kommentissasi. (Pituus 40-60 sanaa.)/

Leave a comment on Maike's blog. Tell your opinion about the differences between schools in Finland and Germany, that Maike mentioned. You can also ask Maike questions in your comment. (Length 40-60 words.)

Liite 4: Palautekyselyn kysymykset

Kokeen tekeminen sujui ilman teknisiä ongelmia. /There were no technical difficulties with the exam.

☐ Kyllä/Yes ☐ Ei/No

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä koskien sähköisiä kokeita? (1 = vahvasti eri mieltä .. 5 = vahvasti samaa mieltä)

What is your opinion on electronic exams? (1=I strongly disagree... 5= I strongly agree)

Sähköinen koe haittasi suoritustani./The electronic exam affected my performance negatively.

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

Tekisin kokeen mieluummin paperilla./ I would rather do a paper version of the exam.

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

Koe oli tekniikan kannalta helppo tehdä./The exam was easy to do in terms of the tech

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

Seuraavat kysymykset koskevat VAIN tehtäviä 2 ja 3 (blogiteksti ja kommentti)/ The following questions concern only the excercises 2 and 3 (the blogtext and the comment)

Tehtävät olivat liian vaikea saamaani opetukseen verrattuna./

The excercises were too difficult regarding the level of teaching.

☐ Kyllä/Yes ☐ Ei/No

Tehtävät 2 ja 3: Tehtävän aiheet vastasivat saamaani opetusta./

Excercises 2 and 3: The excercises met the topics studied during the lessons.

☐ Kyllä/yes ☐ Ei/no

Tehtävät 2 ja 3: Opitko uutta? (esim. kielestä, kulttuurista jne.)/

Exercices 2 and 3: Did you learn something? (for example about the culture, grammar etc.)

☐ Kyllä/Yes ☐ Ei/No

Tehtävät 2 ja 3: Mitä positiivista tehtävissä oli?

Exercises 2 and 3: What positive sides were there in the exercises?

Tehtävät 2 ja 3: Mitä negatiivista tehtävissä oli?

Exercises 2 and 3: What negative sides were there in the exercises?

Mitä parannuksia/toiveita sinulla on yleisesti sähköisiä kokeita koskien?/

What wishes/improvements do you have in general concerning the electronic exams?